

Jerzy Będźmirowski,  
*Morskie szkolnictwo wojskowe w Polsce. Komponent  
systemu bezpieczeństwa państwa w latach 1919-1991,*  
Gdynia 2009

Monografia *Morskie szkolnictwo wojskowe w Polsce. Komponent systemu bezpieczeństwa państwa w latach 1919-1991*, autorstwa Jerzego Będźmirowskiego jest udaną próbą przedstawienia przeobrażeń morskiego szkolnictwa wojskowego w okresie 72 lat. Jest ona czwartą w kolejności monografią poświęconą morskiemu szkolnictwu wojskowemu w Polsce i stanowi cenne uzupełnienie opracowań W. Białka i T. Struniewskiego, Cz. Ciesielskiego, Cz. Przybylskiego i W. Patera A. Komorowskiego i D. Nawrota. Wskazuje także nowe, nie do końca postrzegane przez tych Autorów, aspekty funkcjonowania systemu morskiego szkolnictwa wojskowego. Podkreślić należy tu nowatorski walor, jakim jest przedstawienie systemu kształcenia kadr dla Marynarki Wojennej, jako komponentu systemu bezpieczeństwa państwa. Autor zdecydował się również na ukazanie całego systemu kształcenia, a więc także chorążych i podoficerów – korpusów dotychczas marginalnie traktowanych w tego typu publikacjach. Kolejną, w moim odczuciu, pozytywną cechą niniejszej monografii jest umiejscowienie systemu kształcenia kadr Marynarki Wojennej w szerszym kontekście. Tłem dla rozważań Autora jest cały system kształcenia w Siłach Zbrojnych. Autor ma świadomość, iż Marynarka Wojenna jest komponentem Sił Zbrojnych i tak też należy traktować system kształcenia kadr na jej potrzeby. Nie indywidualnie, ale jako elementu systemu kształcenia i szkolenia żołnierzy.

Publikacja liczy 293 strony, uzupełnione rycinami (22), tabelami (15) oraz różnorodnym materiałem ikonograficznym. Przyjęte przez Autora założenie badawcze oraz konstrukcja pracy nie budzą wątpliwości. Praca ma charakter problemowo-chronologiczny, co pozwala nie tylko na ocenę procesu kształcenia. Takie podejście stworzyło prof. Będźmirowskiemu możliwość dokonywania różnorodnych porównań i ocen, zwłaszcza dotyczących obowiązujących systemów kształcenia w rodzajach Sił Zbrojnych czy jakości tego kształcenia w poszczególnych okresach rozwojowych Marynarki Wojennej.

Poszczególne rozdziały monografii poświęcone zostały dobrze wyselekcjonowanym problemom badawczym. Rozdział I, o charakterze chronologicznym, poświęcony został prezentacji historii polskiego szkolnictwa wojskowego do roku 1918. Stanowi on swoiste, przedstawione w skondensowanej formie, wprowadzenie w tytułową tematykę.

W Rozdziale II Autor charakteryzuje strukturę szkolnictwa wojskowego II Rzeczypospolitej, nie uciekając od osadzenia tej tematyki w tle skomplikowanej sytuacji polityczno-wojskowej Polski. Analiza ta jest w dodatku tłem do rozważań Autora nad oceną procesu kształcenia sił morskich. Autor wskazał tu na różne podejścia do systemu kształcenia, wynikające z doświadczeń wyniesionych z armii państw zaborczych. Wskazał także na problemy, wynikające z konieczności kompilacji różnych systemów szkoleniowych.

Rozdział III koncentruje się na problemie stosunkowo marginalnie przedstawianym przez osoby zajmujące się historią Marynarki Wojennej i jej szkolnictwa. Dotyczy budowy systemu kształcenia kadr okresu wojny i to w dodatku poza granicami kraju. Autor przedstawia budowę systemu szkolenia kadr Marynarki Wojennej na terenie Francji, Wielkiej Brytanii, regionie bliskowschodnim oraz ZSRR. Rozdział zawiera sporo informacji, także z zakresu uwarunkowań procesu kształcenia w zależności od uwarunkowań polityczno-ideologicznych.

W ostatnim, IV Rozdziale Autor dokonał natomiast analizy procesu kształcenia w okresie niesuwerenności politycznej, kończąc swe rozważania na roku 1991.

Zgadzać się z Autorem i w pełni aprobując założoną konstrukcję monografii, stwierdzić jednak muszę, iż nie zawsze wyeksponował on w niej uwarunkowania procesu kształcenia. W Rozdziale III za negatyw uznaję brak jakiejkolwiek próby oceny wpływu doświadczeń wojennych na program kształcenia. Uważam, że niezbędnym było poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, czy proces szkolenia w okresie wojny ograniczać się powinien do zdobywania minimalnego poziomu wyszkolenia kadr, czy w jego trakcie wykorzystywano doświadczenia bojowe i czy wiedza zdobywana w takim systemie była praktycznie wykorzystywana. Jerzy Będziński marginalnie traktuje w swoich rozważaniach kontekst toczącej się wojny i jej wpływu na system kształcenia. Podobnie, w kolejnym rozdziale potraktował problem niesuwerenności państwa i konieczności wdrażania rozwiązań obowiązujących w radzieckim modelu kształcenia. Autor oczywiście dostrzega obydwa uwarunkowania, przewijają się one w Jego rozważaniach, ale nie zostały jednoznacznie podkreślone. Ponadto nie podjął próby przedstawienia roli Wydziału Dowódczego WSMW w próbach budowy narodowej koncepcji funkcjonowania Marynarki Wojennej oraz – pośrednio co prawda – systemu szkolenia. Za negatyw uznać należy nazbyt syntetyczne podsumowania kolejnych rozdziałów oraz całości monografii (to ostatnie obejmuje zaledwie 2 strony tekstu). Brakuje także jednoznacznych odwołań w tekście do zaprezentowanego materiału ikonograficznego, przedstawianego w Załącznikach.

Przedstawione uwagi nie wpływają w sposób istotny na całościową ocenę monografii, ale pozostawia ona pewien niedosyt. Mniej wytrawnemu, a zwłaszcza młodemu (a do nich dedykowana jest publikacja) czytelnikowi trudno będzie zrozumieć na przykład uwarunkowania polityczne w procesie kształcenia (dziwnie brzmiące przedmioty, specyfikę doboru kierowanych na studia za granicą itp.).

**Piotr MICKIEWICZ**  
Dolnośląska Szkoła Wyższa